



דמשורר הערבי מלוד, פאזי אל אסמר, נשלח למאסר של חצי שנה, על פי סעיף 111 של התקנות (הבריטיות) לשיעוריהם.

תחילה הובא בפני שופט, להוצאת פקודת מעצר רגילה. נאמר כי הוא מואשם בקיום מגע עם רשת מחתרתית של אל-פתח. נראה כי זה האשמה זו לא היו הוכחות שיוכלו לעמוד בבית המשפט. כי במקום להביאו למשיפט, נשלח למעצר מינהלי.

★ ★ ★
איני יודע, ואני יכול לדעת, אם יש ממש בטענת מוסדות הביטחון כי פאזי קיים מגע עם אל-פתח.

אני מוכן להאמין כי אנשי הביטחון מאמינים בתום לב כי אכן זה כך. אך האם אמונה זו מספקת כדי לשלוח אדם למעצר של חודשים? איש-ביטחון יאמר: בהחלט כן. אנו נמצאים במצב של מלחמה. הטרור משתולל בחוצותינו. אם אנו בטוחים, על סמך ידיעות שבידנו, שמישהו קיים מגע עם אל-פתח, חייבים אנחנו לכלאו — אפילו אם אין ידיעות שלנו מהות הוכחות משפטיות. זה דרוש כדי למנוע מעשי טרור, שבהם ייהרגו בני-אדם. איש-חוק יאמר: אין לזה גבול. הרי

אחד אבל וחפזי-ראש — פאזי אל-אסמאר. מעולם לא ראיתו כה שבור, כה הרס.

לא רק עצם התביסה הערבית גרמה להתמוטטותו הנפשית. ידענו שפאזי הוא ערבי לאומי, וכי מפלת הערבים תעציב אותו. כיבדנו את רגשותיו.

אולם פאזי שמע את השידורים לפני המלחמה. הוא הקשיב לכל מילה: לאומים ונוטפיהם של שוקירי, להבטחות שופי עות'הביטחון של עבד-אל-נאצר, להודעות הגנצחון הפנסטיות של קור הרעם.

הוא המשיך להקשיב לכל אלה כאשר כבר ידע, מפינו, שחילות-האחיר הערביים נהרסו, שרובבות הילים מצריים עומדים למות במידבר, שכל היכל-הפאר של מילים, דמיונות ואשליות התמוטט כבניין קלפים.

לא התכנסה הרסה את פאזי, כי אם הכלון. ההשפלה. הכושה. אני זוכר את פניו הנפולות, פניו של אדם חולה מאוד, ואת המילים שהפליט מן מעמקי הלב: "למה עוד אפשר להאמין?"

★ ★ ★
בימים הראשונים אחרי המלחמה הרביתי לחשוב על פאזי ועל חבריו, הצעירים הערבים שגולו במדינת-ישראל. אמרתי לעצמי: כל המצב היה יכול לה-

פאזי

יות שונה לגמרי, אילו התייחסנו לציבור זה אחרת!
איזה נכס עצום יכלו פאזי וחביו להיות ברגע זה, אילו נתקבלו בעוד מועד הצעותינו!

אילו הסכנו את ערביי ישראל לשתפים אמיתיים ומלאים בבניין ישראל! אילו בוטל המימשל הצבאי בקיץ 1949, ולא כעבור 15 שנה!

אילו היו תוכניות-הפיתוח שלנו מקיפות ערבים ויהודים כאחד, ללא הפליה! אילו נתנו לערבים את הזכות להתארגן באופן חופשי, אפילו במיסגרת שיכלה להיות תחילה בעלת צביון לאומי!

אילו היו הערבים מיוצגים בכל מערכות-החיים של המדינה — בי בתי-המשפט העליון ובנבחרת הי לאומית לכדורגל, במשלחת באו"ם ובשגרירויות!

אילו היו ערבים מייצגים את ישראל בי חו"ל כסגן-יו"ר-הכנסת וכסגן שר-העבודה, כשר-הסעד או כמ"מ מוזכר ההסתדרות! אילו חברי-הכנסת הערביים לא היו זני בות עלובים מחד, אנשי רק"ח מאידך! **בקיצור: אילו השכלנו ליצור בישראל ציבור ערבי משגשג, בעל דפוסי חברתיים מתקדמים, בעל תרבות ערבית שופעת וחיים רמים עשירים, ציבור המעורה בכל חיי המדינה, בעל תודעה ערבית לאומית ותודעה ישראלית ממומלכת, תית, ציבור שכל אחד מבניו היה משמש בעצם קיומו דוגמה לאחיו מעבר לגבולות-ההצלחה של רעיון השלום וההשתלבות!**

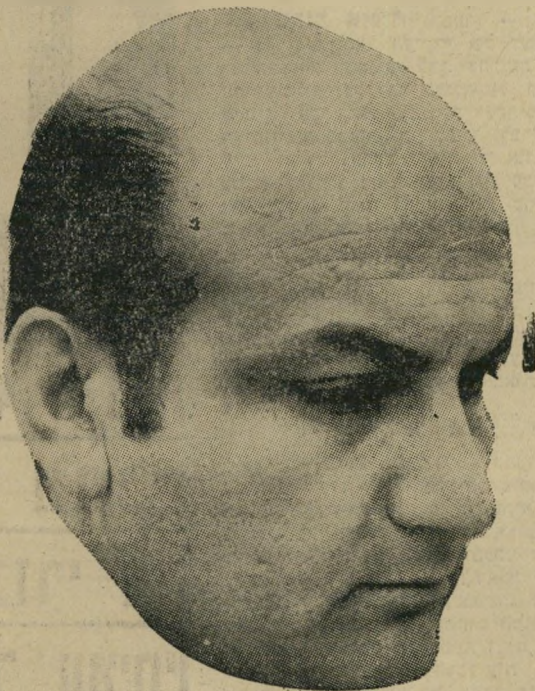
אילו הגשמו רעיונות אלה — וכמה מיליוני מילים כתבנו בעיתון זה כדי לתת בוע זאת שוב ושוב ושוב! — כי אז היו 350 אלף ערביי ישראל הופכים בינוי 1969 דוברי ישראל באוזני הפלסטינים בשטחים המזוקקים, והמיפגש ביניהם היה יוצר את הגשר בין ישראל ובין העולם הערבי, שהיה אז נתון בהלם, כשהוא מוכן לקלוט תבניות נפשיות חדשות.

★ ★ ★
פאזי לא הפך לשליח כזה. לכך דאגו עסקנים רודפי-שילטון כמו אבא חושי

וכסילים כמו אמנון לין, הגמדים שהרעילו בזה אחר זה את משרד ראש-הממשלה ב"תפקיד" יועצים לעניינים ערביים", חומסי-האדמות למיניהם ואיסר הראל.

מרבית האדמות הטובות של ערביי ישראל נגולו מהם, בתירוץ זה או אחר. במשך רוב ימי חייהם ואלצו בני דורו של פאזי לשאת עינם "תעודות מעבר", בנוסעם מן כפריהם לעיר. המימשל הצבאי קיים וביצר בכפרים מישטר זיאודלי מאובן, לנוחיות שילטונו. לכנסת נשלחו קוויזלונים עלובים, וכימעט כל העיסוקים האינטלקטואליים והמישור הממלכתי נשארו חסומים בפני בוגרי בתי-הספר התיכוניים, שהפכו בטלנים בעלי תוארים בלתי-מוגדרים, כגון "משורר".

דור ערבי זה הרגיש את עצמו



זר בישראל, מדוכא במולדתו. הוא לא היה "שייך".

אך שום אדם אינו יכול לחיות ללא שייכות. לכן מצא דור זה את עולמו הנפשי בשידורים הלאומיים שמעבר לגבול, בעולם הסיסמות של עבד-אל-נאצר.

כאשר התמוטט עולם זה ביוני 1967, נשאר חשוף, חסר-אונים, שבור ורצוצ.

כזה היה פאזי, כאשר הלך סוף-סוף ל"היפגש עם בני משפחתו, שברו במלחמת-העצמאות מלוד לרמאללה הסמוכה. שום בשרה לא יתה בסוף — זולת בשרה של תיסכול ועלבון. הוא לא יכול היה להשפיע על איש, לטובת שום דבר. הוא יכול היה להיות רק מושפע.

★ ★ ★
מאז המלחמה מופנים מבטינו, תקי חתנו ותש-היטנו אל בני העם הפלסטיני בשטחים המזוקקים, בן-הברית הטיפעני לכל התחלה של שלום. תוך כדי כך הוגחנו במיקצת את ערביי ישראל.

אולם מצבם הנפשי של ערביי ישראל הולך ורע, והוא עלול להי גיע לשואה.

מעשיה-טרור של אירגוני-הפדאיון הפכו כל ערביי ישראלים לחשוד. מאות כלאים בבתי-הסוהר, ללא מישטר, על פי תקנות החירום. אלפים אחרים מאמינים שאם אך יפתחו את הפה, יאסרו מיידי.

כל ערבי צפוי בכל יום לחויה זו: הוא יושב. זמנית או באוטובוס, שוטרים עוצרים את המכונית, מסתכלים בפני הנוסעים, מוציאים אותו מן הכלל ותובעים ממנו ל"צאת ולהזהרות".

זוהי השפלה יומיומית, ממאירה וצורבת, והיא הופכת את חיי הערבי בישראל לגיהנום.

(באחד החיכוחים בכנסת העליתי נקודה זו, ותבענו משר-המשטרה לתת הוראה שכל מיקרה של חיפוש כזה יתבעו השוטרים מכל הנוסעים, יהודים וערבים, להודות. השר התנפל עלי בשצף-קצף, כאילו פגעתי פגיעה נוראה בביטחון המדינה.

אני בטוח ששיטה זו לברר דו"חפת לזרועות "אלי-פתח" יותר צעירים מבין ערביי ישראל מאשר כל שאר הסיבות גם יחד. אך כך תסביר זאת לשר-המשטרה בממדי שלתי-הליכוד-הלאומי!

נצחון רק"ח בבחירות היא רק סימפטום אחד של מחלה זו. כי רק"ח, ששפתה ברי חוב הערבי היא כולה שפה של שינאה

ורעל, מספקת מוצא לתיסכול. אלי-פתח מציע מוצא יעיל עוד יותר.

★ ★ ★
מה הרגיש פאזי אל-אסמר במשך שנתים אלה, מאז המשבר שלו?

האם הרגיש כי הוא נוכרי בכל מקום — בלוד וברמאללה, בישראל ובפלסטין? ששז אינו שייך?

מפעם לפעם ראתיו בבתי-קפה, לרוב בחברת ידידתי היהודיה, מפעם לפעם פגשתי את שמו בכתיבת קטנים מתחת למאמרי-תלונה שהועתקו בשימחה עליי. התעמולה הערבית ואנשי מצפן בחו"ל, פעם גם מצאתי את שמו מתחת למכתב-השמחה ארסי נגדי, אחרי שהבעתי את דעתי על מעשיהם המבחילים של אנשי מצפן.

ובכל פעם, כשנתקלתי בו, פנים אל פנים ובכתב, בכיתי בלב. על המרגריה האישית של פאזי, על המרגריה של בני דורו, על הטיפשות של מוסדותינו.

כולנו אשמים בכך. גם אלה מאיתנו שראו את הנולד, שהקריבו שנים מחייהם בנסיגות-שחא למנוע זאת, שהוחשדו והושמו ולוכלו בגלל מסיגות אלה.

אשמים אנחנו — כי לא הצלחנו למנוע את האסון שירענו כי יבוא. פאזי אל-אסמר ברא כילאו הוא עדות חיה ולוכלו בגלל מסיגות אלה.

תרת, איני מאמין שהיה מסוגל לכך, אם הסתכן — בחדאי הסתכן מתוך תיסכול, ללא תועלת לאיש. אני סבור שיש לשחררו, או להעמידו למישפט.

אך יותר מכל אני סבור שיש לפתוח דף חדש ביחס המדינה לביני דורו של פאזי, כדי שיוכלו לחיות במדינה הזאת בקומה זקוף, פה, בישראלים וכערבים שלמים.